

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controversia Vnica. De veritate primæ conclusionis. An scilicet in Christo
fuerit virtus spei?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

Forma Textus.

PRIMA CONCL. Christus non habuit virtutem sp̄ei.
Probatur: Spes in quantum est virtus Theologica, habet pro obiecto ipsum Deum; cuius fruitionem homo principaliter expectat per spei virtutem: sed Christus a principio suæ conceptionis non exspectauit, sed plene habuit fruitionem diuinam: ergo virtutem sp̄ei non habuit. Maior habet duas partes: prima est: Spes in quantum est virtus Theologica, habet Deum ipsum pro obiecto. Probatur hæc pars ex conuenientia Spei cum fide & cum omni virtute Theologica: quia fides in quantum est virtus Theologica, est solum de Deo: ergo etiam spes, in quantum est virtus Theologica, est solum de Deo. Altera pars est: Cuius B fruitionem &c. Probatu hæc pars ex similitudine proportionalis spei cum fide; quia sicut de ratione fidei est ut aliquis assentatur iis quæ non videt, ita de ratione spei est ut aliquis expectet id quod nondum habet: ergo spes in quantum est virtus Theologica, expectat fruitionem Dei principaliter, id est, ut obiecti principialis.

SECVNDA CONCL. est: Christus habuit spem responde-
re aliquorū, quæ nondum erat adeptus. Probatur: quia Christus adhuc plene non habebat omnia, quæ ad eius perfectionem pertinebant, puta immortalitatem & gloriam corporis: ergo hæc poterat sperare. Consequens probatur seu declaratur ex vna conuenientia & vna differentia inter fidem & spem: conueniunt enim quod sicut ille, qui habet virtutem fidei, non solum credit Deo de rebus diuinis, sed etiam de quibuscumq; aliis diuinis sibi reuelatis, ita qui habet virtutem sp̄ei Theologicæ, non solum Dei fruitionem expectat principaliter: sed ex consequenti potest etiam in aliis diuinum auxilium expectare. Differunt autem respectu Christi: quia Christus plene cognoscet omnia: & id eo fides ab eo totaliter excludebatur: non tamen adhuc plene habebat omnia, quæ ad eius perfectionem pertinebant: & ideo hæc poterat sperare.

Controversia Vnica.

De veritate prime conclusionis. An scilicet in Christo
fuerit virtus sp̄ei?

Sententia
Dicitur.

SVA.R. in com. tria dicit. **Primum** est, necessarium esse in Christo habitum infusum, a quo eliciatur actus expectandi & desiderandi gloriam corporis. **Secundum** est: ab uno & eodem habitu eliciti plures actus circa Deum, ut est bonum nostrum a nobis amabile amore concupiscentiae, quo amamus nostram supernaturalem beatitudinem: hi vero actus sunt amor, desiderium, spes & delectatio seu gaudium, & ab hoc eodem habitu (inquit Suarez) manat etiam actus expectandi & desiderandi gloriam corporis: & hic habitus pro ut est in via, dicitur spes denominatione sumpta ab actu difficultiori & maxime arduo & necessario viatori: Et licet hic habitus prout connotat imperfectio- E nem sp̄ei, non maneat in beatis: tamen prout potest esse principium amandi, & consequenter etiam fruendi propria beatitudine supernaturali: manere potest. **Tertium** est: hoc modo intelligentiam esse virtutem sp̄ei non manente in beatis, seu non fuisse in Christo, scilicet quo ad imperfectiō- nēm quam connotat. Et hoc etiam modo intelligi posse quod D. Thomas *infra art. 9. ad 1.* dicit: In Christo non fuisse spem, quo ad defectum: fuisse tamen quicquid est perfectionis in sp̄e. Denique cum ait hic S. D. spem non fuisse in Christo, hoc verum est (inquit) de primario actu sp̄ei, & de ha-

Naz. in D. Thom. 3. partem.

bitu prout illum respicit; at vero ut respicit actum amoris, respicit Deum ut summum bonum proprium abstrahendo ab absentiā, & sic potest manere in patria gaudium etiam efficiēdo: qui actus sunt principales & primarij respectu illius habitus secundum īe.

Vasq. dīp. 43. c. 2. tria dicit. **Primum** est: In Christo mansisse actum vera sp̄ei virtutis Theologicæ usque ad resurrectionem elicitor per auxilium diuinum: Et in beatis esse actum sp̄ei respectu gloriae corporis. **Secundum** est: habitum sp̄ei non fuisse in Christo, neque in beatis manere ante resurrectionem. **Tertium** est: sibi non probari sententiam Cai, neque opinionem Suarezii, & actus illos amoris concupiscentiae in beatis non esse supernaturales sed naturales.

S. D. hic. & 1. 2. q. 67. a. 3. & 5. & 2. 2. q. 18. a. 2. & alibi negat spem, quæ virtus est Theologica, aut eius actum in beatis manere, aut in Christo fuisse. Quam sententia sequuntur omnes eius discipuli, & eam explicat hic optime Cai. & tueritur eam Dur. in 3. dist. 26. q. 3. num. 6.

Ex iis, quæ sp̄ei, ut virtus est Theologica, & acti- *Resolutionis*
bus eius propria ac essentialia sunt, pposito quæ- *Spernecessi-*
tas & obie-
ctum, tam
principale
C *sum, tam*
respondendum est. Hæc vero breviter ex D. Tho. doctrina colligenda fuit.

Notandum est igitur primo, ex prima secunda, quam secunda & obiectum ordinatur. Et quia beatitudo supernaturalis excedit proportionem humanae naturæ, oportet ut homini superaddantur diuinus aliqua principia, per quæ, addito etiam adiutorio diuino, ita ordinetur ad beatitudinem supernaturalem, sicut per principia naturalia ordinatur ad finem, seu beatitudinem naturalem: hæc autem principia virtutes dicuntur Theologicæ: tum quia Deum habent pro obiecto, in quantum per eas recte ordinatur in Deum: tum quia à Deo solo nobis infunduntur: tum quia sola diuina reuelatione in sacra scriptura huiusmodi virtutes traditæ sunt. Ordinatur autem homo in Deum ut finem supernaturalem: primo quidem secundum intellectum, cui adduntur principia supernaturalia, quæ solo diuino lumine capiuntur: & hæc sunt credibilia de quibus est fides. Secundo

D per voluntatem dupliciter: primo quantum ad motum intentionis tendentem in Deum finem supernaturalem, ut possibilem cōsequi, quod pertinet ad spem. Secundo quantum ad vniuersitatem quantum spiritualem, per quam quodammodo transformatur in illum finem, quod fit per charitatem. Deinde notandum est ex eodem S. D. in 2. 2. q. 17. a. 2. beatitudinem aeternam principaliter quidem obiectum: secundario vero formalem, ut exponit ibi Caiet, esse obiectum proprium sp̄ei, quia spes attingit Deum innitens eius auxilio ad consequendum bonum speratum: & cum effectus debeat esse causa proportionatus, bonum quod principaliter à Deo sperare debemus est bonum infinitum, quod proportionatur virtuti Dei adiuuantis: nam virtus infinita proprium est ad infinitum bonum perducere: hoc autem bonum est vita aeterna, quæ in fruitione ipsius Dei consistit. Non enim minus aliquid ab eo sperandum est, quam stipule: cum non sit minor eius bonitas, per quam bona creature communicat, quam eius essentia: & ideo proprium & principale obiectum sp̄ei est beatitudo. Hæc ibi S. D. & in art. 4. eiusdem q. ait, spem duo respicere scilicet bonum quod quis obtinere intendit, & auxilium per quod illud bonum obtinetur: & bonum quidem obtinendum esse beatitudinem diuinum autem auxilium esse causam primam inducentem ad beatitudinem. Et

Ff in art. 5.

*In art. 5. ait spem habere rationem virtutis ex hoc, A quod attingit supernaturalem regulam humano-
rum actuum, quam attingit & vt primam causam
efficientem, in quantum eius auxilio innitur, &
vt ultimam causam finalem, in quantum in eius fi-
nitione beatitudine expectat. Ex quo patet, prin-
cipiale obiectum spei quatenus virtus est, esse Deū:
atq; ideo spem virtutem esse Theologicam, vt ibi
deducit S.D. Vbi Cai.aduerit, spem ad amorem
concupiscentia pertinere, & respicere Deum im-
mediate, tam vt primum efficiens, quam vt ultim-
um finem, quod ibi probat erudit contra Du-
randum. *Præterea notandum est ex eodem S.D. 1. 2.
q. 67. a. 3.* spem non posse manere post mortem in
statu gloriae: quoniam id quod ex sui ratione im-
portat imperfectionem, non potest simul stare cū
subiecto opposita perfectione perfecto, sicut mo-
tus qui in sua ratione importat imperfectionem
subiecti: cū sit actus existentis in potentia in quan-
tum huiusmodi, quando illa potentia reducitur
ad actum, cessat motus: quia quod factum est al-
bum, iam nō dealbatur: spes autem importat mo-
tum quendam in id, quod non habetur: & ideo
quando habetur quod speratur, scilicet diuina
fructio, jam spes esse non poterit. Hac ibi S. Tho.
& in a. 5. probat nihil spes, quod sit idem numero
vel specie cum ipsa spe, remanere in patria: sed so-
lum idem genere. Eandem doctrinam habet S.D.
*in hoc a. Demique notandum est ex D. Thom. 12. qu. 40.
a. 8. ad primum, & q. 45. art. 4. ad secundum, & ex D.* Bon. *in 3. dist. 33. q. 8. & Alb. ibid. a. 12.* spem necessa-
rio postulare, vt bonum per eam speratum ita sit
arduum, vt excedat communem statum & non
possit obtineri, sine impedimento: cuius ratio est:
quia spes est in irascibili, cuius nativa proprietas
est tendere ad superanda conitaria vt superemi-
neat eis: & ideo requirit obiectum, quod habeat
contrarium impediens eius consecutionem. Cum
igitur effectus habens in subiecto causam infalli-
bilem, ex qua sequatur, non habeat tale contrariū
impeditens, non erit arduum: & ob hanc causam
gloria corporis non cadit sub spe in eo, qui habet
gloriam animae, ad quam infallibiliter statuto tem-
pore coequetur, & quæ non admittit oppositum
sufficienter potens impeditre eius sequelam.*

*Ostenditur
ex predi-
cione
Vaq. male
assignasse
obiectum for-
male spes,
& explica-
tur eiusdem
virtutis ob-
iectum ex
doctrina D.
Thome.*

*Ex his sequitur primo Vaq. male assignasse obiectum formale spei dicendo difficultatem, quæ est de ratione obiecti spei, non in eo positam esse, vt aliquid per labores & passiones conquirendum speremus: sed in eo ut ab alio illud speremus: eo quod hoc ipso, quod in alterius positum est liberate, arduum ceneatur ut sperari possit. Quæ doctrina falsa est: quamvis enim ratio boni ardui, q; est obiectum formale spei, requirat vt ex alterius dependeat voluntate, vt pater in allegata doctrina D. Tho. Hoc tamen solo non constituitur obiectum formale spei, quod est bonum arduum possibile adipisci: alioquin in beatis esset spes: cum à Deo expectent gaudia accidentalia & auxilia pro futuris actionibus, & aliorum beatitudinem: quæ omnia sunt illis futura & pendunt ex diuina voluntate: Ad constituendum igitur obiectum prædictum formale spei requiritur primo, vt bonum quod appetitur excedat communem statum, & non possit obtineri sine impedimento. Secundo vt illud bonum sit beatitudo propria: principali-
ter quidem obiectua, secundario autem formalis, quatenus scilicet est affectio obiectua: aliis vero beatitudo non per spem, sed per charitatem desideratur ab solute loquendo, vt ait S. D. *in 2. 2.
quest. 17 art. 3.* Postremo requiritur, vt ratio boni sit futura: & quia unio partium humanitatis Christi neque erat beatitudo, neque ad animæ*

beatitudinem vt futuram ordinabatur sed vt præ-
sentem, ideo spei quæ virtus est Theologica obie-
ctum esse non potuit, sicut neque continuatio in-
carnationis, quæ mensuratur æternitate vel æuo:
atque ideo non habet secundum se rationem fu-
turi, ad eādem virtutem vt eius obiectum prima-
rium, aut secundarium minime pertinebat. Vnde
S. D. *in 1. 2. q. 67. a. 4. ad 2. & 3.* ait gloriam sanctorum
continuata nō esse obiectum spei: quia est
absque successione secundum quandam æterni-
tatis participationem, in qua non est præteritum
& futurum sed solum præfens. Et ibidem ad tertium
vit in animabus sanctorum respectu gloriae cor-
poris posse quidem esse desiderium: non tamen
spem propri loquendo, neque secundum quod
spes est virtus Theologica, cuius obiectum est
Deus, non autem aliquid bonum creatum: neq;
secundum quod spes communiter sumitur: quia
obiectum spei est arduum: bonum autem, cuius
iam inequivabilem causam habemus, non compa-
ratur ad nos in ratione ardui: Vnde (inquit) non
proprie dicitur aliquis, qui habet argenteū, spe-
rare se habitum aliquid, quod statim in potestate
eius est, vt emat: similiter ergo qui habent glo-
riam animæ, non proprie dicitur sperare gloriam
corporis sed solum desiderant.

*Secundo sequitur ex dictis intelligentia dictorum
D. Thom. de Virtutibus, q. 4. a. 7.* Ex quibus illud
principium est: videlicet spei secundum quod est
virtus Theologica, obiectum formale esse auxi-
lium diuinum, cuius habetur: intelligendum est
enim de auxilio diuino vt adiuante ad conse-
quendam beatitudinem, quod idem est ac si dic-
ceretur obiectum formale spei esse beatitudinem
essentiali animæ, vt assuefactam per auxilium
Dei. Vnde S.D. *infra a. 6. ad 1.* ait spem, secundum
quod est virtus, respicere non solum auctorem
boni sed etiam ipsum bonum, inquitum est non
habitum, quod etiam affirmat in 2. 2. q. 17. a. 2. 4. 5.
& 6. ad 3. & q. 18 a. 2.

*SECUNDО principaliter secundum est, actus speran-
di & desiderandi Deum in via ex amore nostro, &
delectationem vel gaudium in patria de adoptio-
ne Dei esse actus secundum substantiam superna-
turales. Cuius oppositum absque solido funda-
mento docet Vaq. Et probatur primo de actu
desiderii: quia prima Cor. 2. & Isaia 64. dicitur. O-
culus non videt, nec auris audit, nec in cor hominis afe-
dit, que preparavit Deus Ihs, qui diligit illum, & addit
Apostolus: Nobis reuelauit Deus per Spiritum suum, ne Dei esse
Quæ verba exponens ibi Cai. ait: Cor pro voluntate
in facie scriptura ponitur, & significatur, quod excedit
omne desiderabile voluntate hominis. Et Rom. 8. dictu-
rit: Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiri-
tus: quia secundum Deum postulat pro sanctis. Quæ ver-
ba exponens ibi S.D. ait, spiritum desiderare: quia
desiderare nos facit. Secundo probatur: quia elixire
& sitire, id est desiderare iustitiam est desiderare
bonum proprium: at hoc desiderium est actus
supernaturalis: quia Matth. 5. est vna ex beatitudi-
nibus: vt autem ait S.D. *in 1. 2. q. 69. a. 1.* beatitudi-
nes sunt actus donorum, ad quæ mouet Spiritus
S. ac proinde sunt actus supernaturales. Tertio pro-
batur: quia in Concilio Arauf. can. 6. definitur, nō
ex nobis sed ex gratia Dei fieri, vt desideremus ve-
niā peccatorum: sed hæc est bonum nobis vtile
ad beatitudinem: ergo non omnia huiusmodi bo-
na possumus ex naturalibus desiderare. Confir-
matur: nam ad iustificationem concurreat deside-
rii, quo quis tendit ad iustitiam, vt ait S.D. 1. 2. q. 113.
a. 5. Nomine vero iustitiae intelligitur iustificatio,
q; est bonum nostrum, vt ibi notat Conradus: at hoc
desiderium est supernaturale & ex gratia Dei: ergo
simili-*

similiter desiderium Dei erit actus supernaturalis. A Et quis audiet viribus naturæ tribuere, quod dicitur psalm. 41. Si ita anima mea ad Deum fortè vivum. Et quod ait Apost. ad Philip. primo: Desiderium habens dissoluti, & esse cum Christo? Quarto probatur idem: quia expectatio gloriæ corporis est actus supernaturalis, ut etiam fatur Valsquez: quia scilicet sit respectu boni nostri: expectatur tamen ex diuino auxilio supernaturali. Sed qui desiderat beatitudinem essentiali ex amore sui, desiderat aliquid obiectum supernaturale, prout est bonum suum, & saltem in actu exercito desiderat illud ex auxilio diuino: alioquin peccaret si auxilium diuinum excluderet à tali desiderio: ergo actus quibus fideles Deum desiderant, sunt supernaturales. Vide etiam ea, quæ diximus 1. p. q. 1. 2. a. 1. in secunda Com.

Deinde probatur etiam gaudium de aedeta beatitudine esse actum secundum suam substantiam supernaturalem. Primo: quia tale gaudium de praesentia Dei est fructus Spiritus S. ut patet ex Apost. ad Gal. 5. & explicat ibi S. D. & in 1. 2. q. 7. o. 2. at fructus Spiritus S. est actus secundum substantiam supernaturalis: ergo. Præterea eiusdem rationis sunt amor alicuius boni, & desiderium illius cum est absens, & gaudium illius cum est praesens, ut ait S. D. in 2. 2. q. 29. a. 4. & q. 51. ar. 2. Sed amor Dei, ut obiectum est beatificum, est supernaturalis: quia est actus charitatis: ergo etiam desiderium illius absens, & gaudium de illo praesente sunt actus supernaturales. Tertio: Eiusdem rationis est desiderare, vel gaudere de aliquo bono, & timere contrarium illius: & sicut naturale nobis est desiderare bona nobis utilia & delectabilia, & gaudere de illorum praesentia, ita nobis est naturale timere mala contraria: & ideo nulla ponitur virtus, aut habitus ad timendum mala nobis naturaliter contraria, vel ad dolendum de illis: sed hoc non obstante timor inferni est supernaturalis, qui non habetur ex viribus naturæ: sed ex inspiratione Spiritus S. ut definit Concil. Trid. sess. 6. . 5. & 6. nam in cap. 5. docet dispositionem ad nostram iustificationem haberi per gratiam Dei, & cap. 6. declarat timorem quo homines se esse peccatores intelligentes à diuina iustitia timore concutiuntur, esse dispositionem ad iustitiam. Quarto probatur idem: quoniam actus, qui versantur circa obiectum supernaturale formaliter, sunt supernaturales, ut praedicti omnes actus versantur circa obiectum supernaturale formaliter, quod est Deus clare visus, qua ratione est bonus beatus obiectua: ergo. Denique probatur idem: Quia amor charitatis, quo amamus nos & proximos, est omnino supernaturalis: ergo etiam est supernaturale desiderium, quo volumus nobis Deum & beatitudinem supernaturalem, & gaudium quo gaudemus de illius adoptione. Probatur sequela: quia omnis amor amicitia, qualis est actus charitatis, includit amorem concupiscentiam, quo amico desideramus bona non habita, & includit gaudium de bonis quæ habet, ut ait S. D. in 1. 2. q. 26. a. 4. & explicat ibi Cai. Quod autem inter bona, quæ per supernaturalem amicitiam proximo desideramus, & de quorum adeptione gaudemus, computetur beatitudo, docet S. Tho. 1. p. q. 6. o. 5. ad 4. & 2. 2. q. 25. a. 2. & de Virtutibus, q. 2. a. 3. ad 17. & art. 7. de quo plura diximus in 1. parte, q. 6. o. art. 3.

*A*llum desiderandi Deum in via ex amore, quo nos ipsos amamus, & delectationem vel gaudium in patria deadeptione Dei non posse esse elicitos à virtute spei. Ad cuius evidentiam scito, beatitudinem su-

gaudium in etum amoris, desiderii & gaudi. Prima est quatenus absolute est bonum nostrum & proximorum: & ita terminata est charitatis, scilicet amorem, desiderium & gaudium de illa à nobis, vel à proximis habita vel habenda, ut ait S. D. in 2. 2. q. 26. a. 3. ad spei. 3. & in 3. dist. 27. q. 1. ar. 1. & Cai. in 2. 2. q. 28. a. 1. & q. 35. a. 1. & Cap. in 3. dist. 27. q. 1. cond. 4. & ratione probatur: nam si quis nollet sibi vel proximis bona supernaturalia, ut sunt bona sua vel proximorum, non peccaret peccato opposito spei: sed peccato odii contra se vel proximum, nisi forte sibi nollet beatitudinem propter maius obsequium Dei, ut fecerunt Moyles Exod. 32. & Paulus Rom. 8. Et si quis tristaretur de bono diuino, ut à se participato peccaret peccato accidia, ut explicat Cai. 2. 2. q. 35. a. 1. & si tristaretur de bono diuino ut participato à proximo, peccaret peccato inuidia opposito charitati: Igitur hæc bona desiderare, & de illorum adeptione gaudere, quatenus sunt bona nostra, actus est charitatis: non autem spei. Secundo consideratur beatitudo, quatenus prætens & habita: & secundum hanc rationem gaudium de illa non est actus spei: quia nullus est actus elicitus ab aliqua virtute, nisi attingat obiectum formale & specificatum illius: at gaudium de beatitudine habita non potest attingere obiectum formale & specificatum spei: ergo. Maior patet. Minor probatur: quia in patria beatitudo non est futura neque ardua: cum habeatur Deus præsens & clare vius: ergo ibi non est obiectum spei: ergo. Tertio consideratur beatitudo ut bonum arduum & futurum, & gaudium de illa sub hac ratione considerata pertinet ad spem, quatenus certa expectatio illius ex auxilio diuino cauat gaudium dicente Apost. Rom. 12. *Spe gaudentes*: quod explicat ibi S. D. 2. 2. q. 28. a. 1. ad 3. Et multo potior ratione desiderium beatitudinis hoc modo considerata actus est spei; quia proprium est spei tendere in beatitudinem, ut summum bonum furum & arduum, de quo videndus est S. D. in 1. 2. q. 40. a. 1. Nec tamen amittitur spes per contrarium desiderium, quo scilicet quis desiderat non habere supernaturalem beatitudinem: quia tale desiderium non contrariatur spei ratione obiecti eius formalis: quia non est diffidentia de sufficiencia auxilii diuini: & ideo non corruptit illam: sicut blasphemia, licet contrarietur actui fidei scilicet confessioni: non tamen fidei habitum destruit: quia non tollit rationem formalem obiecti fidei: & presumptio qua quis existens in peccato, & volens in eo perseverare expectat ex diuina misericordia beatitudinem, contrariatur spei; nec tamen illam destruit: quia non tollit rationem eius formalem obiectum.

Quarto principaliter Notandum est ex D. Tho. in 4. dist. 49. q. 4. a. 4. q. 1. in c. & ad 3. in beatis frumentationem, quæ est vna ex tribus animæ donibus, non est habitum distinctum à visione & dilectione: charitatis, sed importare remotionem impedimentorum &c. Sicut igitur in via per eundem habitum tendimus ad gloriam animæ, & ad gloriam corporis sub eadem ratione, ut patet ex dictis: (Nam sicut anima & gloria respectu viatoris est futura & ardua: ita eodem habitu & gloria corporis, quæ ad illam consequitur) sicut anima beatorum in patria eodem habitu frumentationis tendunt ad gloriam animæ, ut facilem & à Christo presentem, & ad gloriam corporis sub eadem ratione: expectatur enim ut infallibiliter consequens ad gloriam animæ presentem: & ideo attingitur & ipsa ratione præsens & facilis. Et confirmatur: quia in patria per charitatem volumus nobis gloriam animæ & corporis: ergo per eandem

vtrationem ac nomen induit fruitionis, gaudebimus de illa & desiderabimus, quidquid futurum fuerit ad eius pertinens complementum. Probatur consequentia: quia S.D. in 2.2.q.28.art. 4. docet eundem esse habitum virtutis & caritatis, qui inclinat ad diligendum, & ad desiderandum bonum dilectum, & ad gaudendum de illo: & ideo S. D. in 2.2.q.18.art. 2.ad 1. ait Christum, qui simul erat comprehensor & viator, gloriam impossibilitatis & immortalitatis sperare potuisse: non tamen ita, ut haberet virtutem spei, quem non respicit gloriam corporis, ut obiectum principale, sed potius fruitionem diuinam. Sed fortasse dices cum Vasq. expectationem gloriae corporis in Christo, dum esset adhuc passibilis: & nunc in animabus beatorum non cluci ex aliquo habitu, sed ex solo diuino auxilio interius operante. Cuius responsio falsitas patet ex absurdo ad eam manifeste consequente: ex ea namque sequitur nos viatores suauissimi, perfectius & connaturalius elicere actum desiderii gloriae corporis, quam Christus & anima beatorum; quia supernaturales actus, quale est hoc desiderium, suauissimi, perfectius & connaturalius elicuntur ab habitu, per quem nos illud elicimus, quam ab auxilio solo diuino, per quod affirmat Vasq. Christum & beatos illud elicere.

Instit.

Solut.

Dices desiderium hoc elici saltē à voluntate affecta actu fruitionis, quo beatus Deo fruitur clare viso: eo quod voluntas hoc actu melius disponatur ad elicendū illud desiderium, quam perspēm. Quem dicendi modum Suar. attribuit Caietano: sed hic etiam facile confutatur. Quia voluntas beati affecta supernaturali actu amoris Dei non potest elicere sine habitu charitatis amorem proximi: nec sine habitu religionis supernaturalis actualem cultum supernaturalem Dei: neque anima Christi, aut alia anima beatæ per visionem beatificam eleuata possunt sine habitu scientiæ infusa, vel alio lumine supernaturali habere cognitionem supernaturalem eorum, quia à Deo illis manifestantur: quia actu non dat suæ potentiae facultatem sufficientem elicendi alium actu supernaturalem, nisi habitu mediante: ergo eadem ratione voluntas Christi non erat, neque est potens elicere tale desiderium supernaturale per solum fruitionis actu absque habitu supernaturali. Relinquitur igitur ut hic actu ex habitu charitatis, & dote fruitionis eliciatur: quia videtur etiam sententia Cai. distinguere enim dicens habitum dici posse Theologicum dupliciter: *Vno modo ex parte eliciti principii; Alio modo ex parte principalis obiecti:* quia premissa distinctione duo dicit. Primum est: licet actualis illa expectatio gloriae corporis ex parte eliciti principii non sit de facto actu Theologicus, esse tamen quantum sit ex suo genere actu virtutis Theologica. Secundum est expectationem illam ex parte obiecti formaliter esse magis Theologicum actu, quam si esset à virtute Theologica: quoniam si esset à virtute Theologica, scilicet spe, obiectum formale esset Deus habendus: in Christo autem sicut & in animabus beatorum ratio formalis obiecti est Deus habitus: hæc enim (inquit) ratio formalis succedit in Christo & beatis sperato principio, quod est obiectum formale spei: atque ideo actu secundarium spei emanenter, scilicet expectationem gloriae corporis magis Theologicum reddit: constat autem anima Christi passibilis & animas beatorum in Deum ut habitum, ferri per actu ex habitu charitatis & dote fruitionis eliciti: igitur ex eodem habitu eliciti fuit à Christo, & nunc elicitor à beatis desiderium gloriae corporis in ordine ad Deum habitum. Ex quo deducit Cai. hunc a-

Vasquezii
responsio co-
fucatur.

ctum esse magis in Christo, & in beatis Theologicum, quam in viatoribus: sicut etiam respectu ipsarum animalium Deus habitus est obiectum magis Theologicum, id est perfectiore habens rationem Theologicam perficiem, & specificantem habitum & actum, quam Deus habendus ut sic.

PRIMA CONCL. In Christo non sicut virtus spei, neq; modo est in beatis. Hæc conclusio est S.D. in Textu. Vbi etiam optima ratione probatur: Cuius vis ap- Conclusio.
pares ex iis, quæ breuiter scribunt Caiet. Med. & Aluan. super hoc art. & ex fundamento supra positi- Conclusio.
tis: tota tamē vis probationis in eo consistit, quod deficiente ratione formalis actus & habitus Theologici, deficit quoque actus & habitus Theologicus: hic autem deficit ratio formalis actus & habitus Theologici: quia hic non est Deus non habitus: Christus enim ut homo ab initio suæ conceptionis Deo clavis viso fruebatur: ergo.

SECUNDA CONCL. Actus desiderandi Deum in via ex amore, quo nos ipso diligimus, & delectatio vel gaudium in patria de adoptione Dei sunt actus secundum substantiam suam supernaturales. Hæc conclusio patet ex se- cundo fundamento.

TERTIA CONCL. Actus predicti in patria non sunt eliciti à virtute spei formaliter, aut materialiter sumpta: neque à solo auxilio diuino, sed ab habitu charitatis & à dote fruitionis. Hæc conclusio quo ad singulas suas partes probationes habet sufficiētes ex duobus ultimis fundamentis.

ULTIMA CONCL. desiderium gloriae corporis in Christo, cum existere in carne passibili, & nunc in beatis animabus non erat, neq; est spei Theologica formaliter, aut materialiter sumpta, neq; solitus auxiliū actuā: sed charitatis & fruitionis, qua est una ex tribus dotibus anime Deum videntis. Hæc patet ex dictis.

CONTRA PRIMAM CONCL. sunt argum, quæ proponit & soluit S.D. hic & locis supra notatis, videlicet 1.2.q.3.a.3 & 5. & 2.2.q.18.a.2. & de virtutibus q. 4. n. a.4. & alibi.

Contra eandem conclusionem sunt hæc argumenta. Primum est: quia diuina scriptura plures spem tribuit Christo. Nam Psal. 21. Christus Deo loquens ait: *Spes mea ab uberbis matris mee.* Et Psal. 7. Domine Deus meus in tē speravi. Et Psal. 30. Inte dominus speravi. Confirmatur: quia Irenæus libro 2. cap. Conf. 47. & lib. 4. c. 25. Et Tertullianus lib. de patientia cap. 12. affirmant in beatis manere spem. Resp. loca scri- pturæ intelligenda esse de desiderio seu expecta- tionem, quæ est actu charitatis & fruitionis, vel de expectatione membrorum Christi, in quibus est spes: quamvis enim antecedentia vel subsequen- tia de Christo loquantur: sepe tamen in scriptura fit transitus à capite ad membra, & è contra ut notat Augustinus ex regulis cuiusdam Ticonii hæretici. Irenæus autem & Tertullianus nomine spei intelligunt actu charitatis & fruitionis in ordine ad gloriam animæ præsentem.

Secundum est: Christus ante resurrectionem exp- Ob. 3. cont. etabat vñionem Deitatis cū tota humanitate: sed hic erat actu virtutis Theologica, & habebat obiectum formale spei: ergo. Minor probatur: nā illa expectatio terminabatur ad vñionem personalē cum Deo, quā est maior quā vñio essentia diuinæ in ratione speciei cū intellectu creato: & erat bonū arduum quia expectabatur à volvitate Dei: Di- citur aut̄ arduum illud, q̄ ex alterius volvitate de- pendet, non aut̄ quod per labores obtinetur, qua ratione auxiliū actuale Dei arduum est, licet fine nostro labore obtineatur. Resp. falsam esse minorē. Ad eius probationem dico primo obiectum spei primarium esse beatitudinem: secundarium autē id quod ordinatur ad beatitudinem. Secundo vñionem illam post mortem Christi non habuisse ra- tionem.

tionem ardui; quia illi debebatur ex merito. Ter-

A pliciter nō habeamus, & de illo vt si habito gau-
demus. Ad confirm. dico ea probari actum illum nō ad conf.

*Ob. cont.
1. conc.*

Conf.

Solut.

ad conf.

*Cont. 1.
concl. ob. 1.*

Conf.

Solut.

Ob. 2.

Solut.

Ob. 3.

Conf.

Solut.

terio dico ad rationem ardui non sufficere, vt ex al-
terius pendeat voluntate, vt supra diximus. Quar-
to dico, auxilium Dei non esse obiectum spei, nisi
quatenus ordinatur ad acquirendam essentialiem
animæ beatitudinem.

Contra secundam concl. argument. Vasq. Ob. 1. coni.
Amare nobis quodcumque genus boni commo-
di & delectabilis, vt bonum nostrum est, & de illo
adepto delectari sive frui nō est supra naturam
nostram sed nobis maxime naturale. Et confirmatur: Ob. 1. coni.
quia in actu spei ratio supernaturalis, non pro-
uenit ex eo quod speramus, sed ex eo à quo spera-
mus: cum enim speramus à Deo aliiquid superna-
turaliter consequi spes illa supernaturalis est, qua-
lis ea est qua speramus gloriam corporis & animæ:
ergo. Resp. falsum esse antec. nam ad amanda, de-
sideranda & speranda bona supernaturalia, quæ
facultatem nostram exuperant naturalem, & ad
gaudendum de eorum adeptione necessaria est
specialis virtus supernaturalis, scilicet charitas, vt
probat S. D. 2.2. q.25. a. 2. constat autem beatitudine
animæ & gloriæ corporis esse bona super-
naturalia: ideo &c. Et ex his etiam soluitur
confirmatio: falsum est enim antecedens.

*Contra tertiam concl. quo ad primam & ultimam eius partem argum. Suar. quia licet chari-
tas possit sub propria ratione benevolentia Dei
in se ipso amare illa bona, & etiam imperare vel
referre omnem alium amorem ad Deum, tamen
elicere proprium amorem concupiscentiæ & alios
actus, qui cum illo connexi sunt non potest: ergo.
Probatur antecedens: quia differunt isti amo-
res essentialiter: cum habeant diuersa motiva, ho-
nestates & difficultates diuersatum rationum. Et
confirmatur ursus S. D. hic ad tertium ait sperare aliis
bona, scilicet propter eorum benevolentiam, nō
pertinere ad virtutem spei: sed ad aliam, quæ non
potest esse, nisi charitas. Resp. falsum esse antec.
quia, vt supra & alibi diximus cum D. Thom. &
Cai. omnis amor amicitiæ annexum habet amo-
rem concupiscentiæ: & amor quo nos ipsos amam-
us, claudit in se formaliter amorem concupis-
centiæ, & unus habitus charitatis omnes dictiorum
actuum licet ratione diuersas, continet ho-
nestates, nec habent difficultates adeo diuersas,
vt uno tolli nequeant habitus charitatis. Et huic
responsioni faciet etiam dictum S. D. ad tertium.*

*Contra eandem concl. quo ad ultimam partem argumentatur Vasquez: quia solus habitus cum
potentia est principium eliciens alieuius actus: vnu-
sus autem actus nō est principium eliciens con-
naturaliter alterius actus supernaturalis: & fruitio
Dei non est habitus sed actus: ergo. Resp. falsum esse
minorem: quia fruitio accepta pro dote animæ
non est actus secundus: sed habitus, vt patet ex D.
Thom. in 4. d. § 49. q. 4. a. 4.*

*Contra eandem concl. est hoc argument. Actus
quo Christus amore concupiscentiæ amabat sibi
Deum, & gaudebat de illo habitu & viro, vt erat
boni ipsi anima Christi, erat actus spei; ergo.
Probatur antecedens. Nam, vt ait S. D. in 2.2. q. 28.
a. 1. ad 3. gaudium de bono diuino, vt participa-
tur a nobis, est actus spei. Et confirmatur: quia non
est actus charitatis, cum non feratur in bonum di-
uinum propter se & secundum se consideratum,
sed vt participatum a me, quæ est alia ratio obie-
cti: ergo est actus spei: quia non est alia virtus à
qua eliciatur. Resp. falsum est antec. Ad probatio-
nem dico D. Thom. loqui de bono diuino, vt par-
ticipatio a nobis in spe: sic enim ex ipsa spe sequi-
tur gaudium & delectatio: nam quod speramus,
habemus secundum quid s' ilicet in spe: licet sim-*

pliciter nō habeamus, & de illo vt si habito gau-
demus. Ad confirm. dico ea probari actum illum nō ad conf.

*Ob. 1. coni.
vlt. conc.*

Solut.

Replica. 2.

Rep. 2.

Solutio

*prioris 76.
plica.*

*Sol. poster.
replica;*

eret

Naz. in D. Thom. 3. partem.

F. 3 eret

eretur in corpore; ita etiam conuenit ut remunere- A tur per gloriam animæ redundantis ad corpus: & ideo non solum gloria animæ: sed etiam gloria corporis cadit sub merito: In Christo autem licet gloria animæ non ceciderit sub merito, erat tamē ex suo genere materia meriti simul cū gloria corporis ad eam consequente: ideo congrue factum est, vt impedita ex diuina dispensatione redundātia gloriae animæ in corpus, eam redundantiam Christus suis actionibus mereretur. Neque tamē negandum est, gloriam corporis naturali sequela ex animæ gloria deriuari: id enim affirmat Aug. in epist. 56. D. Thom. infra q. 14. a. 1. ad 2. & Cai. infra q. 45. a. 2. & Astur. in sua Select. de Christi gratia, q. 5. pag. 340. Sed cum hoc stat, utramque gloriam B scilicet animæ & corporis cadere submeritum, vt in puris hominibus: ac per hoc gloriam animæ ad corpus ex diuina ordinatione secundū congruentiam humanorum meritorum deriuari: quia iuxta quantitatē in meritorum est quantitas gloriae animæ & consequenter etiam gloriae corporis: & similiter stat gloriam corporis in Christo ad tempus impeditam ex diuina ordinatione ad corpus deriuari secundum congruentiam meritorū, quæ ad illius affectionem ordinabantur, ita ut duplicitate titulo gloria corporis Christo deberetur, scilicet ex gloria animæ naturaliter in corpus redundante, & ex meritis ad eam ut præmiū ordinatis.

ARTICVLVS V.

Vtrum in Christo fuerint dona.

Isa. 22. lib. 2. Ad quantum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerint dona. Sicut enim communiter dicitur, dona dantur in adiutorium virtutum. Sed id, quod est in se perfectum, non indiget exteriori auxilio. Cum igitur in Christo fuerint virtutes perfectæ, videtur, quod in eo non fuerint dona.

Præterea: Non videtur esse eiusdem dare dona, & recipere: quia dare est habentis, accipere autem non habentis. Sed Christo conuenit dare dona: secundum illud Psalm. Dedit dona hominibus. Ego Christo non conuenit accipere dona Spiritus sancti.

Præterea: Quatuor dona videuntur pertinere ad contemplationem via scilicet sapientia, scientia, intellectus, & cōfisiū, quod pertinet ad prudentiam: unde & philosophus in Ethic. numerat ista inter virtutes intellectuales. Sed Christus habuit contemplationem patriæ. Ergo non habuit huiusmodi dona.

Sed contra est, quod dicitur *Isa. 4.* Apprehendunt septem mulieres virum unum. Gl. 3a, idest, septem dona Spiritus sancti Christum.

p. 2. q. 68. art. 1. Respondendo dicendum, quod sicut in Secunda parte dictum est, dona proprie sunt perfectiones quadam potentiarum animæ, secundum quod sunt nata moueri à Spiritu sancto. Manifestum est autem, quod anima Christi perfectissime à Spiritu sancto mouebatur: secundum illud *Luc. 4.* Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus est à Iordan, & agebatur à Spiritu in desertum. Unde manifestum est, E quod in Christo fuerint excellentissime dona.

Ad primum ergo dicendum, quod illud, quod est perfectum secundum ordinem sua nature, indiget adiuuari ab eo, quod est altioris nature: sicut homo, quantuncunque perfectus indiget adiuuari à Deo. Et hoc modo virtutes, que perficiunt potentias animæ, secundum quod ducentur ratione quantuncunque, sint perfectæ, indigent adiuuari per dona, que perficiunt potentias animæ, secundum quod sunt mota à Spiritu sancto.

Ad secundum dicendum, quod Christus non secundum idem est recipiens, & dans dona Spiritus sancti: sed dat, secundum quod Deus, & accipit, secundum quod homo. Unde Greg. dicit in secundo Moral. quod Spiritus sanctus

humanitatem Christi nunquam deseruit, ex cuius diuinitate procedit.

Ad tertium dicendum, quod in Christo non solum fuit cognitio patriæ, sed etiam cognitio vie: vt infra dicetur. Et tamen etiam in patria sunt per aliquem modum dona spiritus sancti, vt in Secunda parte dictum est.

Sensus quæstū.

NOMEN & ratio doni declaratur in corpore.

Forma Textus.

CONCL. est: In Christo fuerunt excellentissime dona. Probatur: Quia dona proprie sunt perfectiones quædam potentiarum animæ, secundū quod sunt natae moueri à Spiritu sancto: sed anima Christi perfectissime à Spiritu sancto mouebatur: ergo in Christo fuerunt excellētissime dona. Major patet ex 1. 2. q. 68. ar. 1. Minor probatur ex diuina scriptura *Luc. 4.*

Expositio Textus.

DEDONIS Spiritus S. late differit S.D. in 1. 2. qu. 68. & ibidem expositores: ac præterim Med. qui pauca quædam hic annotauit ad huius articuli intelligentiam satis oportuna. Quib. alia quæ sunt addenda.

Primum est: Concl. in textu positam esse de fide: quod probatur primo ex sacris litteris *Iaia 11.* Requiescit super eum spiritus Domini: spiritus sapientia & intellectus: spiritus consilij & fortitudinis &c. & *Zach. 3.* Super lapidem unum septem oculi, & Apoc. 5. Et vidi, & ecce in medio throni. &c. agnum stantem, tanquam occisum habentem cornua septem, & oculos septem. Quæ loca de Christo habente prædicta septē dona explicant Hieron. ibidem. Origenes homil. 6. in Numeros. Iren. lib. 3. contra heres, c. 10. Bafil. *Iaia 4.* lib. de sua fide. Idem probat Greg. lib. 29. mor. c. 2. 6. vel 30. ex illo dicitur *Iob. 38.* Nunquid consungeret valebis mīcantes stellas Pleiades &c. Sed Vberius id probat Rupertus lib. de operibus Spiritus sancti, cuius scopus est ostendere actus donorum omnium fuisse in Christo. Secundo probatur: quia dona Spiritus sancti sunt connexa inter se ratione caritatis, vt ait S.D. in 1. 2. q. 68. a. 5. ergo sunt in omni habente charitatem; ergo perfectissime fuerunt in Christo. Tertio: quia singula dona ab *Iaia* enumerata maximam dicunt perfectionem: ergo fuerunt in Christo Quarto, quia in Christo fuit Spiritus S. secundum omnem plenitudinem suorum effectuum iuxta illud *Luc. 4.* Iesus autem plenus Spiritu sancto regressum est à Iordan, & agebatur à spiritu in desertum: ergo habuit omnia dona Spiritus sancti. Consequens probatur: Nam si non habuit omnia dona: ergo potuit in eo esse maior plenitudo Spiritus sancti: imo non fuisse in eo tanta plenitudo, quanta fuit in ceteris sanctis, quibus datur Spiritus S. cum omnibus prædictis donis. Deniq; Verba illa *Iaia 11.* Requiescit super eum spiritus Domini, &c. de solo Christo possunt intelligi, & ita communiter ab omnibus sanctis Patribus exponuntur: igitur fidei dogma certissimum est in Christo fuisse, & esse septem illa dona Spiritus S.

Secundum est dona illa, quamvis in Christo fuerint excellentissime: fuisse tamen eiusdem rationis cum iis, quæ ceteris conferuntur hominibus: quod etiam ex eo patet: Quia tam in Christo, quæ in nobis ex gratia manant habitualiter quam passiones illius: gratia vero habitualis non est in Christo diuersa rationis ab ea, quæ in nobis est, vt infra parebit, nec personæ dignitas specificam afferat habitibus diuersitatem.

Tertium est, duplice esse donorū Spiritus sancti ordi-